

Biuletyn Informacji Publicznej

Instytutu Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Dane osoby z katalogu osób "rozpracowywanych"

Imiona: Adam
Nazwisko: Basista
Miejsce urodzenia: Rocourt-Saint-Martin
Data urodzenia: 05-06-1930
Kraj urodzenia: Francja
Imię ojca: Jakub
Imię matki: Bronisława
Dodatkowe informacje:

Treść zapisów ewidencyjnych

Opis materiałów	Stan zachowania	Uwagi
Akta śledztwa prowadzonego przez Wydz. Śledczy WUBP w Gdańsku od 20.11.1949 do 30.12.1953 w sprawie osób podejrzanych o współpracę z wywiadem francuskim na terenie Elbląga, Gdańska i Sopotu w latach 1948-1949. W nocy 17.07.1949 w hali nr 20 Zakładów Mechanicznych im. Karola Świerczewskiego w Elblągu wybuchł pożar. W toku prowadzonego śledztwa ustalono, że na terenie Wybrzeża istnieje grupa dywersyjno-szpiegowska obejmująca swoim zasięgiem również Elbląg, kierowana przez rezydenta wywiadu francuskiego (wicekonsula). Po zdobyciu informacji o produkcji Zakładu grupa miała doprowadzić do zniszczenia najważniejszej hali. Od 19.07.1949 do 01.07.1950 aresztowano „sprawców dokonania podpalenia”, w tym Adama Basistę. Został on oskarżony o to, że „w okresie od października 1948 r. do 17 lipca 1949 r. w Elblągu działając na szkodę Państwa Polskiego, przekazywał agentowi wywiadu francuskiego (...) informacje stanowiące tajemnicę państwową i wojskową, a to: plan stoczni Zakładów Mechanicznych im. Gen. Świerczewskiego w Elblągu, dane o produkcji dźwigów, suwnic i konstrukcji tych zakładów, a nadto numery jednostek wojskowych, stacjonujących na terenie Elbląga” za co przyjął od agentów wywiadu francuskiego obietnicę korzyści materialnych i majątkowych.	IPN Gd 013/38 (1834/III), IPN Gd 0120/75-76 (1834/3) mikrofilm.	

Materiały Dep. Śledczego MBP w Warszawie z okresu 03.01.1949-21.03.1956 dotyczące sprawy prowadzonej przeciwko oskarżonemu o współpracę w latach 1948-1949 z wywiadem francuskim na terenie Gdańska oraz dokonania aktu sabotażu 17.07.1949 w postaci podpalenia hali produkcyjnej nr 20 w Zakładach Mechanicznych im. Karola Świerczewskiego w Elblągu (późniejszy „Zamech”). Adam Basista został aresztowany 19.11.1949. W toku prowadzonego śledztwa ustalono, że wchodził w skład „siatki wywiadu francuskiego istniejącej i działającej na terenie Elbląga”. Miał zostać zwerbowany przez szefa „siatki wywiadu” w styczniu 1949. Był obecny na spotkaniu zorganizowanym w połowie lipca 1949, podczas którego ustalono plan spalenia hali nr 20. Podczas przesłuchań w charakterze podejrzanego przyznał się do udziału w podpaleniu oraz charakteryzował działanie siatki dywersyjno-szpiegowskiej, jednak z czasem odwołał swoje zeznania- miał nic nie wiedzieć o planach podpalenia, a w momencie wybuchu pożaru nie był obecny w zakładzie pracy. Podczas kolejnych przesłuchań ponownie przyznał się do działalności na rzecz wywiadu francuskiego, zaprzeczał jednak swojemu udziałowi w podpaleniu hali. Z „Notatki służbowej z ostatnich wyników śledztwa w sprawie dywersji w Zakładach Mechanicznych w Elblągu” wynika, że Adam Basista „po odwołaniu zeznań odnośnie swego udziału w podpaleniu, w dalszym przesłuchaniu nic nowego do sprawy nie wnosi, w czasie przesłuchiwania jak również w celi twierdzi, że w podpaleniu hali nr 20 nie brał udziału”. Aktem oskarżenia Dep. Śledczego MBP z listopada 1951 Adam Basista został oskarżony o to, że „w okresie od października 1948 r. do 17 lipca 1949 r. w Elblągu działając na szkodę Państwa polskiego, przekazywał agentowi wywiadu francuskiego- obywatelowi francuskiemu, informacje stanowiące tajemnicę państwową i służbową, a to: plan stoczni Zakładów Mechanicznych im. Gen. Świerczewskiego w Elblągu, dane o produkcji dźwigów, suwnic i konstrukcji tych zakładów, a nadto numery jednostek wojskowych stacjonujących na terenie Elbląga” oraz o to, że za ww. działania przyjął „obietnicę korzyści materialnych i osobistych”. 18.02.1952-21.02.1952 podczas rozprawy głównej przed Wojewódzkim Sądem Rejonowym w Gdańsku Adam Basista częściowo przyznał się do zarzucanych mu czynów, jednak oświadczył, że nie brał udziału w podpaleniu hali nr 20. Wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Gdańsku z 21.02.1952 (Sr. 47/52) Adam Basista został skazany na karę 15 lat pozbawienia wolności, utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na 5 lat i przepadek całego mienia na rzecz Skarbu Państwa. 04-05.08.1952 funkcjonariusz WUBP w Gdańsku przeprowadził ze skazanymi rozmowy- Adam Basista „szczegółowo opowiadał o wywiadzie, do podpalenia w dalszym ciągu nie przyznaje się”. Do akt dołączono referat wygłoszony 25.05.1955, w którym zawarto informację, że były prowadzone dochodzenia „w sprawie stosowania niedozwolonych metod w śledztwie”. 23.12.1955 podczas przesłuchania przed Prokuratorem Naczelnej Prokuratury Wojskowej Adam Basista stwierdził: „wszystko co zeznawałem w śledztwie i na rozprawie sądowej nie polega na prawdzie i zostało na mnie wymuszone biciem”. Zeznanie o wyniesieniu planu stoczni zostało na nim wymuszone. Dodatkową trudnością podczas przesłuchań było to, że wówczas Basista nie mówił płynnie po polsku. Oficerowie śledczy próbowali też wymusić na nim przyznanie się do udziału w podpaleniu, mówiąc, że inni się przyznali i go obciążają. 10.03.1956 Naczelna Prokuratura Wojskowa (IV Pn Rew.429/56) skierowała do Zgromadzenia Sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie wniosek rewizyjny na korzyść Adama Basisty i pozostałych osób. 21.03.1956 Zgromadzenia Sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie (Zg. Og. 50/56) uznało opinię biegłego o tym, że pożar hali nr 20 nastąpił wskutek podpalenia za „wątpliwą”, a także iż „zeznania (skazanych) zawierają sprzeczności w opisie podpalenia stoczni i działalności szpiegowskiej (...) Skazani przyznali się w toku śledztwa do winy i następnie zeznania te odwoływali jako nieprawdziwe. Zeznania skazanych na rozprawie nie są wyczerpujące (...)”. W związku z tym, po uwzględnieniu wniosku rewizyjnego Naczelnego Prokuratora Wojskowego, uchylono w trybie nadzoru wyrok Wojskowego Sądu Rejonowego w Gdańsku z 21.02.1952 i postanowienie Najwyższego Sądu Wojskowego z 04.04.1952, złagodzono Adamowi Basiście wyrok do 5 lat pozbawienia wolności z dalszym złagodzeniem tej kary na mocy amnestii do 3 lat i 4 miesięcy więzienia bez kar dodatkowych, ponieważ uznano, że Adam Basista „mając wiarygodną wiadomość o szpiegostwie [szefa siatki wywiadowczej] nie zawiadomił o tym natychmiast właściwych władz”.

IPN BU 0259/597 (3999/III) t. 1,-5, 7-12, 16-18, 20,
IPN BU 01236/1248 (1967/3) mikrofilm.

Akta sprawy karnej prowadzonej przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Gdańsku (Sr. 47/52) od 20.11.1949 do 21.03.1956 przeciwko osobom oskarżonym o współpracę z obcym wywiadem i sabotaż. Adam Basista został aresztowany 23.11.1949 na mocy postanowienia Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Gdańsku z 19.11.1949. Śledztwo przeciwko Adamowi Basisie wszczęto 20.11.1949 postanowieniem oficera śledczego MBP w Warszawie. Postanowieniem oficera śledczego Dep. Śledczego MBP w Warszawie z 13.03.1951 połączono w jedną sprawę dotyczące Adama Basisty i 8 innych osób. 10.11.1951 postanowieniem oficera śledczego Dep. Śledczego MBP w Warszawie Adam Basista został pociągnięty do odpowiedzialności karnej. Aktem sporządzonym 12.11.1951 w Dep. Śledczym MBP, zatwierdzonym 16.11.1951 przez Dyrektora Dep. Śledczego MBP w Warszawie Adam Basista został oskarżony o to, że: 1) „W okresie od października 1948 r. do 17 lipca 1949 r. w Elblągu działając na szkodę Państwa polskiego, przekazywał agentowi wywiadu francuskiego - obywatelowi francuskiemu, informacje stanowiące tajemnicę państwową i służbową, a to: plan stoczni Zakładów Mechanicznych im. Gen. Świerczewskiego w Elblągu, dane o produkcji dźwigów, suwnic i konstrukcji tych zakładów, a nadto numery jednostek wojskowych stacjonujących na terenie Elbląga”; 2) „W wyżej wymienionym okresie w Elblągu w związku ze swą działalnością na szkodę Państwa Polskiego (...) przyjął od agentów wywiadu francuskiego (...) obietnicę korzyści materialnych i osobistych”. 18.02.1952 odbyła się rozprawa główna przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Gdańsku (Sr. 47/52). Podczas rozprawy Adam Basista częściowo przyznał się do zarzucanych czynów. Zeznał, że utrzymywał kontakty z innymi osobami, którzy przybyli do Elbląga z Francji, ponieważ sam planował uciec do Francji. Przyznał się, że dostarczył szefowi siatki wywiadowczej plan Zakładów Mechanicznych im. Gen. Świerczewskiego w Elblągu. Wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Gdańsku (Sr. 47/52) z 21.02.1951, Adam Basista został uznany winnym tego, że: 1) „W nocy z 16 na 17 lipca 1949 r. w Elblągu we wzajemnym porozumieniu i wspólnie [z innymi osobami] dopuścili się aktu sabotażu przez zniszczenie przy użyciu środków łatwopalnych hali Nr 20 Zakładów mechanicznych im. K. Świerczewskiego”, 2) [Basista i inni] „gromadzili i przekazywali [agentom wywiadu francuskiego] - wiadomości, stanowiące tajemnicę państwową i wojskową, dotyczące produkcji i wyposażenia Zakładów mechanicznych im. gen. K. Świerczewskiego w Elblągu oraz dotyczące położenia koszar i lotnisk wojskowych”; 3) Przyjmował korzyści majątkowe za ww. czyny. Łącznie wymierzono mu karę 15 lat więzienia z utratą praw na 5 lat i przepadek mienia. 10.03.1956 Naczelna Prokuratura Wojskowa (IV Pn Rew.429/56) skierowała do Zgromadzenia Sędziów najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie wniosek rewizyjny na korzyść Adama Basisty i pozostałych osób. 21.03.1956 postanowieniem Zgromadzenia Sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie (Zg. Og. 50/56) uchylono w trybie nadzoru wyrok Wojskowego Sądu Rejonowego w Gdańsku z 21.02.1952 i postanowienie Najwyższego Sądu Wojskowego z 04.04.1952. Wyrok wobec Adama Basisty został złagodzony do 5 lat pozbawienia wolności z dalszym złagodzeniem tej kary na mocy amnestii do 3 lat i 4 miesięcy więzienia bez kar dodatkowych. Nie został objęty całkowitą amnestią, ponieważ uznano, że Adam Basista „mając wiarygodną wiadomość o szpiegostwie [szefa siatki wywiadowczej] nie zawiadomił o tym natychmiast właściwych władz”. Ostatecznie postępowanie umorzono i zarządzono natychmiastowe zwolnienie z więzienia.

IPN Gd 425/1-10.

Akta nadzoru Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Gdańsku (Pr. II 766/49) / Naczelnej Prokuratury Wojskowej w Warszawie prowadzone od 19.11.1949 do 30.07.1957 w sprawie karnej przeciwko osobom podejrzanym o współpracę z wywiadem francuskim. W materiałach znajduje się „Charakterystyka sprawy” sporządzona 17.03.1950 w Gdańsku przez oficera śledczego MBP w Warszawie. Zgodnie z charakterystyką, Adam Basista, repatriant z Francji, w styczniu 1949 został zwerbowany przez do współpracy z wywiadem francuskim i dostarczał szefowi siatki wywiadowczej „wiadomości szpiegowskich z terenu zakładów im. Gen. Świerczewskiego oraz z terenu miasta Elbląga”. W marcu 1949 Basista wyniósł z pracy plan Zakładów Mechanicznych i przekazał go szefowi siatki. 13.10.1950 Wydz. Śledczy WUBP w Gdańsku przekazał aresztowanego Adama Basistę wraz z 11 innymi podejrzanymi do dyspozycji Dep. Śledczego MBP. 30.10.1950 Wojskowa Prokuratura Rejonowa w Gdańsku przekazała Adama Basistę i 10 innych podejrzanych wraz z aktami sprawy do dyspozycji Naczelnej Prokuratury Wojskowej w Warszawie. Postanowieniem z 21.12.1950 Naczelna Prokuratura Wojskowa w Warszawie przejęła nadzór nad śledztwem. Postanowieniem Zgromadzenia Sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie (Zg. Og. 50/56) z 21.03.1956, wobec Adama Basisty (skazanego wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Gdańsku z 21.02.1952, utrzymanym w mocy postanowieniem Najwyższego Sądu Wojskowego z 04.04.1952, na karę łączną 15 lat więzienia) poprawiono kwalifikację prawną czynu i złagodźono karę łączną do 5 lat więzienia z dalszym złagodzeniem na mocy amnestii do 3 lat i 4 miesięcy bez kar dodatkowych. Ostatecznie uchylono skazanie i postępowanie wobec Basisty. Zarządzono natychmiastowe zwolnienie z więzienia. Postanowieniem Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy (Ż-6/57) z 06.06.1957, Adam Basista otrzymał odszkodowanie za niesłuszne skazanie. Zarządzeniem Szefa Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy z 14.06.1957, zażalenie Prokuratora Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy na kwotę przyznanego odszkodowania pozostawiono bez dalszego biegu. Najwyższy Sąd Wojskowy (Sn.Odw.Sc. 51/57) postanowieniem z 30.07.1957, podtrzymał ww. postanowienie Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy.

IPN Gd 538/358-360 (1083/56/265).

Akta Naczelnej Prokuratury Wojskowej w Warszawie z lat 1956-1957 z prac komisji dla badania odpowiedzialności byłych pracowników Głównego Zarządu Informacji, Naczelnej Prokuratury Wojskowej i Najwyższego Sądu Wojskowego do roku 1956. W materiałach znajduje się notatka dotycząca tzw. „sprawy elbląskiej”. Zgodnie z notatką, Adam Basista został zatrzymany 23.11.1949, sankcję wystawiono 19.11.1949. Śledztwo trwało do 16.11.1951. Wyrokiem z 21.02.1952 Adam Basista został skazany na karę 15 lat więzienia oraz kary dodatkowe. Wraz z pozostałymi osobami Adam Basista został uzualny winnym „przestępstwa sabotażu”. Najwyższy Sąd Wojskowy postanowieniem z 04.04.1952 zatwierdził wyrok. Na wniosek Naczelnej Prokuratury Wojskowej, Najwyższy Sąd Wojskowy postanowieniem z 21.03.1956 uchylił poprzednie orzeczenia i umorzył postępowanie przeciwko wszystkim, poza szefem siatki wywiadowczej i Adamem Basistą. Wobec Adama Basisty złagodźono karę do 5 lat więzienia.

IPN BU 0874/1 t. 3 (0119).

Akta Międzyresortowej Komisji dla spraw Pomocy Osobom Rehabilitowanym przy Urzędzie Rady Ministrów z okresu 1956-1957, w sprawie przyznania zasiłku i udzielenia pomocy w leczeniu. Adam Basista, skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Gdańsku (Sr. 47/52) na 15 lat więzienia, przebywał w więzieniu od 23.11.1949 do 24.03.1956. Został zwolniony z więzienia na mocy postanowienia Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie, który zmienił karę na 3 lata i 4 miesiące więzienia. W piśmie skierowanym 05.06.1956 do Komisji Rehabilitacyjnej przy Urzędzie Rady Ministrów w Warszawie Adam Basista zwrócił uwagę na to, że podczas śledztwa był maltretowany i bity. Wymuszano na nim zeznania różnymi metodami. W wyniku poniesionych szkód moralnych i fizycznych stał się całkowicie niezdolny do pracy. W piśmie do Komisji ds. Pomocy Osobom Rehabilitowanym z 21.07.1956 opisał, że po śledztwie i niesłusznym więzieniu stał się „prawie ruiną”. Cierpiał na szereg chorób. Decyzją Międzyresortowej Komisji do Spraw Pomocy Osobom Rehabilitowanym z 26.06.1957 Adam Basista otrzymał zasiłek na poczet odszkodowania oraz pomoc na leczenie w razie potrzeby.

IPN BU 660/42 (707/2/27).

Akta Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy (Ż. 6/57) ze sprawy prowadzonej od 28.12.1956 do 30.07.1957 odnośnie odszkodowania dla Adama Basisty. Sprawę rozpoczęto na podstawie wniosku złożonego 28.12.1956 przez adwokata działającego z pełnomocnictwa Adama Basisty, który uzasadniał, że: „na skutek niesłusznego skazania (...) przebywał Adam Basista w więzieniu od dnia 23.XI.1949 do dnia 21.III.1956. W tym dniu Zgromadzenie Sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego na wniosek rewizyjny Naczelnego Prokuratora Wojskowego zamieniło kwalifikację czynu (...) i wymierzając karę 3 lat i 4 miesięcy więzienia. Skazany siedział zatem w więzieniu niesłusznie od 23.III.1954 do 23.III.1956, a zatem 36 miesięcy”. Postanowieniem Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy (Ż. 6/57) z 06.06.1957, Adam Basista otrzymał odszkodowanie za niesłuszne skazanie. Odszkodowanie nie odpowiadało całej kwocie, o którą wnosił Adam Basista. Z tego powodu, 12.06.1957 jego adwokat wystosował zażalenie od postanowienia Sądu POW w Bydgoszczy. Zarządzeniem Sądu POW w Bydgoszczy z 14.06.1957 zażalenie pozostawiono bez dalszego biegu. Postanowieniem Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie (Sn.Odw.Żo. 31/57) z 30.07.1957 nie uwzględniono ww. zażalenia i utrzymano w mocy decyzję o kwocie odszkodowania za niesłuszne skazanie.

IPN By 190/1826.